

27 ČNOSTI U LAIKOV

Úvod⁴²⁴

Často sa môžeme stretnúť s nesprávnym chápaním rozdielu medzi čnosťami u laikov a čnosťami u klerikov. Akoby klerici v čnostiach kvalitou a kvantitou prevyšovali laikov, akoby dokonalosť a svätosť kléru bola nedosiahnuteľná pre obyčajných ľudí. Bežný človek obyčajne zaujme postoj falošnej spokojnosti so sebou samým, ba má až sklon k pesimistickej prognóze rastu dokonalosti vo svojich čnostiach. Argumentuje tvrdením, že on sa už pozná a nikdy iný nebude, on na to nemá, čnosti sú len pre kňazov a zasvätených. Lenže takto zmýšľajúc ide proti svojej vlastnej prirodzenosti, pretože čnosti každého človeka, veriaceho či ateistu, patria k jeho prirodzenosti a vychádzajú z nej. Súčasný človek je v tejto problematike dezorientovaný, pasívny, a zvlášť kresťanský laik. Je dôležité v stručnosti načrtnúť a objasniť tému čnosti laikov. Poukážeme na dôležitosť čností u bežných veriacich, na namáhavú cestu k nim, na možnosť zmeny u každého, na poznanie, výber, rast a oslabenie čností a na ich hlavnú formu - lásku.

27.1 Cesty dokonalosti sú aj pre bežných ľudí

Túžba po dokonalosti od čias Krista mnohých pohla zriecť sa dohier tohto sveta. Oslobodili sa od najsilnejších skôb, ktoré prikúvajú naše snaženie k tejto zemi. Tak sú celkom slobodní a voľní pre svojho Boha. Nenamýšľajú si, že by vstupom do kláštora, zložením sľubov už dosiahli skutočnú dokonalosť, len zahodili za seba všetky tie zábrany a prekážky, ktoré ostatným sťažujú slúžiť Pánovi. Sú len slobodnejší pre Boha než laici.⁴²⁵

Aj najväčšia dokonalosť sa stáva drahocennou len duchom lásky. Preto dokonalosť a láska k Bohu sú totožné. Každý človek je povolaný k láske a keďže sa láska a dokonalosť stotožňujú, môžeme povedať: „Pri všetkej rozmanitosti spôsobu života je tu i tam dokonalý ten, kto má lásku, a nedokonalý je, kto zlyháva v láske k Bohu.“ Cirkev má nemenej dokonalých kresťanov vo svete. V seminári či v kláštore je cesta k dokonalosti ľahšia a systematickejšia na rozdiel od svetského života, ktorý pre svoju slobodu vytvára oveľa ťažšiu, nebezpečnejšiu pôdu pre rast v čnostiach. Ved' kto uprostred dnešného zhonu nezabúda na svojho Boha a na lásku k nemu? Kresťan laik si volí možno nie lepšiu, ale zato ťažšiu čiastku.

⁴²⁴ Porov.: CVACHO, L.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.

⁴²⁵ Porov.: LINHARDT, R.: *Naše ideály*. Košice : Verbum, 1948, s. 67.

27.2 Cesta k dokonalosti u laika

Je dôležité si zopakovať pojem čnosť. V KKC sa definuje nasledovne: „Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale aj dávať zo seba to najlepšie. Čnostný človek so všetkými svojimi zmyslovými a duchovnými silami smeruje k dobru, ide za ním a volí si ho v konkrétnom konaní.“⁴²⁶

Je to veľmi jasná a presná definícia a platí pre každého. Najčastejším problémom je laxný prístup k sebe, k svojej dokonalosti a prílišný pesimizmus zhrnutý v slovách, ako napr.: ja na to nemám, už som raz taký, ja sa už nezmením, dokonalosť je pre svätcov, čnosti sa dnes už nenosia a pod. Pre veriaceho kresťana úplne ponoreného a unášaného svetom je táto pretriasaná téma často menej atraktívnou, rutinou, akoby bola v jeho živote čímsi nepodstatným.

Sekularizovaný človek však predsa len uznáva niekoľko čností, hoci ich nikdy tak nenazve a navyše im nepripisuje etickú povahu. Sem patrí napr. priateľstvo, sebarealizácia, otužilosť, sociálna spravodlivosť a pod. Ide o modely správania, ktoré majú takú záväznosť ako všetkými alebo občianskou väčšinou prijaté pravidlá hry spoločenských vzťahov. Sú azda i všeobecne záväzné, ale o ich objektívnej platnosti sa jednoducho nehovorí.⁴²⁷

Úsilie o čnosti znamená ťažký život, no naplnený zmyslom, správnosťou, pokojom a láskou, slobodou, skratka, je to cesta k životu, k Bohu. „Človek je rozumová bytosť a tým je podobný Bohu. Bol stvorený slobodným v rozhodovaní a pánom svojich činov.“ Alebo: „Čím väčšmi človek koná dobro, tým sa stáva slobodnejším. Pravá sloboda je iba tá, ktorá je v službe dobra a spravodlivosti. Zvoliť si neposlušnosť a zlo je zneužitím slobody a vedie do otroctva hriechu.“⁴²⁸

Všetci sme stvorení pre čnostný život, pre rast dokonalosti v láske, a napokon pre večnosť s milujúcim a milovaným Bohom. Naše dobro a naša láska k nemu je posledným cieľom tohto úsilia. On nás na to perfektne uspôbil výbavou ľudského rozumu, slobodnou vôľou a svedomím. Rozumom máme čnosti poznávať a rozhodovať sa pre ne, slobodnou vôľou ich vykonávať a svedomím ich prehodnocovať a koordinovať. Človek je slobodná bytosť a je na ňom, ako sa rozhodne.

27.3 Každý sa môže zmeniť

Mravná revolúcia, ktorú Ježiš priniesol, nespočívala v nejakej dokonalosti

⁴²⁶ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. Trnava : SSV, 1999, s. 454.

⁴²⁷ Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť*. Bratislava : Don Bosco, 1994, s. 41.

⁴²⁸ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1999, s. 443.

obradu, ani v plnení príkazov zo strachu pred hriechom a Božím trestom. Množstvo kresťanov stále chápe čnosti v duchu starozákonnej Božej pedagogiky. Pozitívna etika zahrnutá v duchu evanjelia je predsa výrazom lásky k Bohu, ktorý nám tieto príkazy dáva pre naše dobro.

Ježiš nás vyzýva už na začiatku svojho účinkovania: „Kajajte sa a verte evanjeliu“ (Mk 1,15). „Kajajte sa“ znamená doslova „zmeňte zmýšľanie“. Ježiš nemal na mysli zmenu spôsobu práce alebo bývania, a vôbec nijakú inú zmenu navonok – iba mravnú. A v tomto prípade sa dá proces zmeny popísať takto: Ak ste robili zlé veci, robte odteraz dobré. Ak človek zanedbával svoje povinnosti, bude ich odteraz plniť. Ak niekto zaháľal, bude pracovať... Kto totiž hromadí dobré skutky akéhokoľvek druhu, začína sa vnútorne meniť. Dôsledkom toho je zmena zmýšľania. A zmena zmýšľania pripravuje cestu k viere v evanjelium.⁴²⁹

Človek nie je od prirodzenosti zlý, skazený. Mýlia sa tí, čo to tvrdia, tí, čo sa odvolávajú na filozofiu či Sväté písmo. Všetko, čo Boh stvoril, je dobré, teda aj človek. Preto sa každý normálny ľudský tvor môže zmeniť. V každom aj v tom najzatvrdlivejšom ľudskom srdci sa nájde aspoň kúsok dobra. To dobro, možno pridusené a vyhasnuté od detstva, však treba objaviť a prebudiť k životu.

V žaltári môžeme čítať: „Spravodlivý s'á palma zakvitne a vyrastie s'á céder z Libanonu. Tí, čo vyrastajú v dome Pánovom, v nádvorách nášho Boha budú prevkitať. Ešte aj v starobe budú prinášať ovocie, úrodní budú a plní sviežosti; a tak zvestujú, že Pán, moje útočisko, je spravodlivý a neprávosti v ňom niet“ (Ž 92,13-16); alebo vo Sv. písme: „Vyhýbaj zlu a dobre rob a budeš mať domov naveky. Lebo Pán miluje spravodlivosť a neopúšťa svojich svätých. Nespravodliví navždy vyhynú a pokolenie bezbožných bude zničené. Lež spravodliví zdedia zem, budú ju obývať na veky vekov“ (Ž 37,27-29).

O potrebe zmeny k dobrému hovoria aj ďalšie žalmy: žalm 1 – Dve cesty, žalm 37 – Údel zlých a údel spravodlivých; a napokon úsilie o čnosti je vo všetkých poučných knihách SZ a NZ.

27.4 Poznanie a výber čností

Vykročiť na cestu čností vyžaduje ich dokonalé poznanie a následný výber, respektívne rozhodnutie sa pre niektoré. Keď sa človek rozhoduje pre nejakú čnosť, musí mať jasnú predstavu, čo sa pod ňou presne rozumie. Pri poznávaní čností je potrebné mať učiteľa, no väčšmi pri zaúčaní cvikom.

V každodennom živote treba mladých ľudí zacvičovať do remesla „správne žiť“. Aj na získanie čností je nevyhnutné vedenie majstra pri voľbe a vykonávaní cvikov. I tu platí, že nik učený z neba nespadol. Učiteľ by mal svojho žiaka krok za krokom sledovať a citlivo usmerňovať, ale vždy tak, aby nikdy nestál v ceste

⁴²⁹ HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť*. 1994, s. 44.

jeho slobodnému rozhodovaniu. Ba viac, musí podľa príkladu samého Boha vedieť aj rozumne riskovať možné pády svojho zverenia a hneď mu pohotovo priskočiť na pomoc a ukázať mu, kde sa stala chyba.⁴³⁰

Ďalším problémom u laikov je výber čností. Kladú sa otázky: Ktoré čnosti sú dôležitejšie? Stačí jedna alebo viacero čností? Podľa čoho vyberať? Sv. František Saleský vo svojej Filotei hovorí: „Duša zasiahnutá láskou sa necvičí vo všetkých čnostiach naraz, nie vo všetkých jednako, nie všetky v každom čase. Mnohí sa mýlia, keď sa chcú cvičiť len v jednej čnosti, a to pri každej príležitosti. Treba sa cvičiť najmä v čnostiach všeobecnej povahy, ktoré nie sú také nápadné a prenikavé. Zo zvláštnych čností sa máme cvičiť najmä v tých, ktoré vyhovujú nášmu povolaniu, a nielen v tých, čo vyhovujú našej vlastnej záľube. Hoci máme mať všetky čnosti, nie sme povinní všetky rovnako pestovať. Každý sa má cvičiť v tých čnostiach, ktoré sú primerané jeho stavu, povolaniu a životným možnostiam; ktoré i keď sa obyčajne necenia vysoko, predsa majú svoju hodnotu. Je dobré a užitočné vyvolať si niektorú čnosť za hlavnú, aby sme tak duševný život lepšie usporiadali a v jednote udržali. Horlivé duše si vždy zvolia nejakú zvláštnu čnosť, v ktorej sa potom cvičia. Kto cíti náklonnosť k nejakej chybe alebo hriechu, má sa cvičiť v opačnej čnosti.“⁴³¹

27.5 Rast čností a ich oslabovanie

V osobnej snahe stať sa lepším čaká i laikov pomalé napredovanie a časté pády. Vyplýva to z ľudskej prirodzenosti – slabosť, nestálosť, nevytrvalosť, náklonnosť k hriechu... Nech sa akokoľvek cvičíme, bez mimoriadnej Božej pomoci a systematickej snahy nemôžeme pohotovo a trvalo premáhať vonkajšie ťažkosti a zlé sklony.

Prirodzené alebo získané čnosti uľahčujú cestu k dobru. Spôsobujú, že konáme vždy menej zla, zlé návyky sa oslabujú, častejšie konáme dobro. Nerest stráca na sile. Ochotnejšie počúvame hlas rozumu, ba stane sa to zvykom, druhou prirodzenosťou. Dokážeme sa vzoprieť zlu a konať dobro s ľahkosťou pohotovo, stálo a radostne. Cítíme, akoby zmizli zlé sklony, no po obohatení vliatymi čnosťami pretrvávajú protichodné náklonnosti. Aj po mnohých rokoch sa stretávame s rovnakými ťažkosťami. Stále tie isté pády, a nie sa ich zbaviť.⁴³²

Každodenným zápasom a praktizovaním vliatych čností sa získava prirodzený návyk a vonkajšia ľahkosť. To povzbudí k tomuto duchovnému boju a hlavne sa zlepši napojenie na Božiu milosť, lebo bez spolupráce s ňou je snaha márna. Každý kresťan na ceste dokonalosti si má o ňu prosieť Boha.

Nielen pre kňazov ale pre všetkých existuje iba jeden Bohom určený

⁴³⁰ Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť*. 1994, s. 62 - 64.

⁴³¹ Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. Nitra : Misijný dom Matky Božej, 1947, s. 143 - 145.

⁴³² Porov.: GAZZERA, A. – LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. . Rím : 1982, s. 299.

poriadok pre človeka, a to nadprirodzený. Už od detstva sa treba cvičiť v nadprirodzených čnostiach, ktoré nám Boh vliat pri krste. Opravdivý život je len život v milosti. Keby sme ostali len pri prirodzenom náboženstve a čisto prirodzenej, naturalistickej pedagogike po tom, čo nám Kristus zjavil Božie tajomstvá a skutočnosti týkajúce sa milosti, bolo by to nelogické a neospravedlňiteľné.⁴³³

O milosti a hriechu platí, že kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozhojnila milosť, aby tak, ako hriech vládol v smrti, aj milosť vládla spravodlivosťou pre večný život skrze Ježiša Krista, nášho Pána (*porov. Rim 5,21*). A hriech už nebude panovať nad vami, lebo nie ste pod zákonom, ale pod milosťou (*porov. Rim 6,14*).

Žiť čnosti znamená pre každého laika vnútorný boj. Vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, zapredaný hriechu. Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom, ale vo svojich údoch pozorujem iný zákon, ktorý odporuje zákonu mojej mysle a robí ma zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch (*porov. Rim, 7,14;22-24*). Ale ak je vo vás Kristus, telo je síce pre hriech mŕtve, no duch je život pre spravodlivosť (*porov. Rim 8,10*). Ako človek zvládne tieto zápasy vo svojom vnútri, závisí od Božej milosti a od svätej lásky.

27.6 Láska je vrcholom na ceste dokonalosti

Aj najprísnejšia askéza, hoci je dôležitá pre dokonalosť, by bola len bezduchou akrobatikou, keby sa duchom lásky nestala drahocennou. Stotožnenie dokonalosti s láskou k Bohu značí pre nás kresťanov veľkú potechu. Pri všetkej rozmanitosti spôsoby života je dokonalý ten, kto má lásku, a nedokonalý ten, kto zlyháva v láske k Bohu. Boh aj v dokonalosti hľadá viac na srdce než kdekoľvek inde. Byť dokonalý znamená mať v sebe svätýňu lásky Božej, kde duša ustavične povznáša svoj pohľad a želanie k Bohu, keď nemusí práve viesť a oživovať dielo svojich rúk. Pre nás kresťanov vo svete to značí: Uvoľni od všetkého svoje srdce, a potom príď a v svätej láske daruj svoje srdce i svoje skutky Pánovi!⁴³⁴

A keby sme mali v všetko, čo je výsada, služba, ba aj čnosť, „a lásky by som nemal, nič by mi to neosožilo“ (*1 Kor 13,1-4*). Láska prevyšuje všetky čnosti, oživuje a podnecuje ich praktizovanie, je ich vnútornou náplňou, spája ich a zoraďuje, je ich prameňom a cieľom. Láska povyšuje našu schopnosť milovať do nadprirodzenej dokonalosti Božej lásky. Kresťan nestojí pred Bohom ako otrok v servilnom strachu, ani ako námezdný robotník, ktorý očakáva plat, ale ako syn odpovedajúci na lásku toho, ktorý „prvý miloval nás“ (*1 Jn 4,19*).⁴³⁵

⁴³³ Porov.: GAZZERA, A. – LEONELLI, A.: *V jeho šľapajach*. 1982, s. 303.

⁴³⁴ Porov.: LINHARDT, R.: *Naše ideály*. 1948, s. 67 - 69.

⁴³⁵ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. 1999, s. 460.

Keď milujeme, nemusíme sa báť pádov, lebo vtedy je pri nás Boh. Sv. František Saleský majstrovsky píše o láske: Kráľovná včiel nikdy nevyletí z úľa sama, ale vždy s celým svojím malým národom. Práve tak aj láska, kráľovná čností, nikdy nevchádza a neprebýva v srdci sama. Duša, ktorú zavlažuje láska, prežíva ovocie – radosť, pokoj, milosrdenstvo v pravom čase.⁴³⁶

V knihe *Pojednanie o láske k Bohu* sa prihovára Theotimovi: „Láska je práporom armády čností, všetci sa musíme podľa neho riadiť. Ona je jediným práporom, pod ktorým náš Pán, pravý vojvodca tejto armády, ju necháva bojovať. Preto všetky čnosti podrobme poslušnosti lásky, a milujme jednotlivé čnosti hlavne preto, že sa páčia Bohu.“⁴³⁷

Záver

Kresťania by mali konečne pochopiť svoju úlohu v súčasnom svete, osvojovať si všetky odborné a vedecké, umelecké a politické, organizačné a hospodárske poznatky, ale vtlačiť im navyše i mravnú, ba až nadprirodzenú pečať. Kým sa to nestane, budú sa scvrkávať na stále uzavretejšie geto v spoločnosti, z ktorej vyprchal duch vteleného Slova, a najmä preto, že jej nevedeli preukázať podobnú službu, ako prví kresťania – pokresťančili ju, ale nezničili, pozdvihli ju tým, že jej vdýchli ducha evanjelia.⁴³⁸

Kresťania – laici sú povolani k čnostnému životu a ich cieľom je Božia láska. Majú sa denne rozhodovať pre čnosť, nie pre okolie a dobrú povesť, ale predovšetkým pre seba. Žiť čnosť značí uskutočňovať seba, svoju prirodzenosť. Len takto sa človek stane tým, čím je, len takto sa vyvinie v to, na čo má v sebe reálne možnosti. Až čnostný život mu zabezpečuje vnútornú slobodu a plnosť života v Kristovi.

---

⁴³⁶ Porov.: SALESKÝ, F.: *Filotea*. 1947, s. 14.

⁴³⁷ SALESKÝ, F.: *Pojednání o lásce k Bohu*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2003, s. 538.

⁴³⁸ Porov.: HLINKA, A.: Každý sa môže zmeniť. 1994, s. 395.